Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (fjärde avdelningen)

den 16 januari 2014*

”Begäran om förhandsavgörande — Domstols behörighet på privaträttens område — Förordning (EG) nr 44/2001 — Skadeståndsansvar för produkter med säkerhetsbrister — Vara som tillverkats i en medlemsstat och sålts i en annan medlemsstat — Tolkningen av begreppet ’ort där skadan inträffade eller kan inträffa’ — Ort där den skadevållande händelsen inträffade”

I mål C-45/13,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, framställd av Oberster Gerichtshof (Österrike) genom beslut av den 28 november 2012, som inkom till domstolen den 28 januari 2013, i målet

Andreas Kainz

mot

Pantherwerke AG,

meddelar

DOMSTOLEN (fjärde avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden L. Bay Larsen samt domarna M. Safjan (referent) och J. Malenovský,

generaladvokat: N. Jääskinen,

justitiesekreterare: A. Calot Escobar,

efter det skriftliga förfarandet,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

— Andreas Kainz, genom K. Kozák, Rechtsanwalt,

— Österrikes regering, genom A. Posch, i egenskap av ombud,

— Tjeckiens regering, genom M. Smolek och J. Vláčil, båda i egenskap av ombud,

— Förenade kungarikets regering, genom S. Brighouse, i egenskap av ombud, biträdd av S. Lee, barrister,

* Rättegångsspråk: tyska.

— Europeiska kommissionen, genom W. Bogensberger och A.-M. Rouchaud-Joët, båda i egenskap av ombud,

med hänsyn till beslutet, efter att ha hört generaladvokaten, att avgöra målet utan förslag till avgörande,

följande

Dom

1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artikel 5.3 i rådets förordning (EG) nr 44/2001 av den 22 december 2000 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område (EGT L 12, 2001, s. 1).

2 Begäran har framställts i ett mål mellan Andreas Kainz, som är bosatt i Salzburg (Österrike), och Pantherwerke AG, med säte i Tyskland, angående en skadeståndstalan som grundar sig på skadeståndsansvar för produkter med säkerhetsbrister. Andreas Kainz väckte talan till följd av en olycka som han drabbats av i Tyskland med en cykel som hade tillverkats i denna medlemsstat av Pantherwerke AG, men inhandlats från en detaljhandlare i Österrike.

Tillämpliga bestämmelser

Förordning (EG) nr 44/2001

3 I skälen 2, 11, 12 och 15 i förordning nr 44/2001 anges följande:

”(2) Vissa olikheter i medlemsstaternas bestämmelser om domstols behörighet och om erkännande av domar hindrar den inre marknaden från att fungera väl. Det är därför nödvändigt att införa bestämmelser som gör reglerna om behörighetskonflikter på privaträttens område mer enhetliga och som förenklar formaliteterna, så att domar från de medlemsstater som är bundna av denna förordning kan erkännas och verkställas enkelt och snabbt.

...

(11) Behörighetsbestämmelserna måste uppfylla kravet på förutsebarhet och bygga på den allmänna principen om svarandens hemvist, och det måste alltid kunna gå att bestämma vilken domstol som är behörig utifrån denna princip, utom i vissa bestämda fall när tvistens art eller hänsynen till partsautonomin gör det berättigat att använda någon annan anknytning. I fråga om juridiska personer bör hemvisten definieras autonomt så att de gemensamma reglerna blir klara och behörighetskonflikter kan undvikas.

(12) Principen om att domstolen där svaranden har hemvist är behörig bör kompletteras med alternativa behörighetsregler i de fall där det finns en nära koppling mellan domstolen och tvisteföremålet eller då detta krävs för att underlätta rättskipningen.

...

(15) För att rättskipningen skall fungera väl, måste man minimera möjligheten för samtidiga förfaranden och se till att oförenliga domar inte meddelas i två medlemsstater. …”

4 Artiklarna 2–31 i denna förordning, vilka återfinns i förordningens kapitel II, rör domstolarnas behörighet.

5 Avsnitt 1 i detta kapitel, som har rubriken ”Allmänna bestämmelser”, innehåller artikel 2.1, som har följande lydelse:

”Om inte annat föreskrivs i denna förordning, skall talan mot den som har hemvist i en medlemsstat väckas vid domstol i den staten, oberoende av i vilken stat han har medborgarskap.”

6 Artikel 3.1 i förordningen, som ingår i samma avsnitt, har följande lydelse:

”Talan mot den som har hemvist i en medlemsstat får väckas vid domstol i en annan medlemsstat endast med stöd av bestämmelserna i avsnitten 2–7 i detta kapitel”

7 I artikel 5.3 i förordningen, som ingår i avsnitt 2 i kapitel II, med rubriken ”Särskilda behörighetsregler”, föreskrivs följande:

”Talan mot den som har hemvist i en medlemsstat kan väckas i en annan medlemsstat

...

3) om talan avser skadestånd utanför avtalsförhållanden, vid domstolen i den ort där skadan inträffade eller kan inträffa,”

Förordning (EG) nr 864/2007

8 I skäl 7 i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 864/2007 av den 11 juli 2007 om tillämplig lag för utomobligatoriska förpliktelser (Rom II) (EUT L 199, s. 40) anges följande:

”Denna förordnings materiella tillämpningsområde och bestämmelser bör överensstämma med … förordning [nr 44/2001] och de instrument som rör tillämplig lag på avtalsförpliktelser.”

9 I artikel 5 i denna förordning, som har rubriken ”Produktansvar”, föreskrivs följande:

”1. Utan att det påverkar tillämpningen av artikel 4.2 skall tillämplig lag för en utomobligatorisk förpliktelse som har sin grund i skada som orsakas av en produkt vara

a) lagen i det land där den skadelidande hade sin vanliga vistelseort när skadan uppkom, om produkten saluförts i det landet, eller i annat fall,

b) lagen i det land där produkten förvärvades, om produkten saluförts i det landet, eller i annat fall,

c) lagen i det land där skadan uppkom, om produkten saluförts i det landet.

Emellertid skall tillämplig lag vara lagen i det land där den person vars ansvar görs gällande har sin vanliga vistelseort om han eller hon inte rimligen kunde förutse att produkten, eller en produkt av samma typ, skulle saluföras i det land vars lag är tillämplig enligt a, b eller c.

2. Om det framgår av alla omständigheter i fallet att den skadeståndsgrundande händelsen har en uppenbart närmare anknytning till ett annat land än det som anges i punkt 1, skall lagen i det landet tillämpas. En uppenbart närmare anknytning till ett annat land kan särskilt grundas på att det redan finns ett rättsförhållande mellan parterna, såsom ett avtal som har nära anknytning till den skadeståndsgrundande händelsen i fråga.”

Direktiv 85/374/EEG

10 I artikel 11 i rådets direktiv 85/374/EEG av den 25 juli 1985 om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om skadeståndsansvar för produkter med säkerhetsbrister (EGT L 210, s. 29, svensk specialutgåva, område 15, volym 6, s. 239), i dess lydelse enligt Europaparlamentets och rådets direktiv 1999/34/EG av den 10 maj 1999 (EGT L 141, s. 20), föreskrivs följande:

”Medlemsstaterna skall i sin lagstiftning föreskriva att den skadelidandes rättigheter enligt detta direktiv skall upphöra efter en period av tio år från den dag då tillverkaren satte den produkt som orsakat skadan i omlopp, såvida inte den skadelidande under mellantiden väckt talan mot tillverkaren.”

Målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågorna

11 Pantherwerke AG är ett företag med säte i Tyskland som tillverkar och saluför cyklar. Andreas Kainz, som är bosatt i Salzburg, köpte den 3 november 2007 en cykel som hade tillverkats av nämnda företag. Försäljare var företaget Funbike GmbH i Österrike. Den 3 juli 2009 ramlade Andreas Kainz med cykeln i Tyskland, varvid han skadade sig.

12 Vid Landesgericht Salzburg yrkade Andreas Kainz, med stöd av bestämmelserna om skadeståndsansvar för produkter med säkerhetsbrister, förpliktande för Pantherwerke AG att betala ersättning med 21 200 euro jämte ränta och sammanhängande kostnader samt fastställelse av att detta företag är ansvarigt för framtida skador på grund av olyckan. Enligt Andreas Kainz berodde fallet med cykeln nämligen på att ändarna på cykelns framgaffel lossnade. I egenskap av tillverkare är Pantherwerke AG ansvarigt för detta tillverkningsfel.

13 Andreas Kainz har beträffande Landesgericht Salzburgs behörighet åberopat artikel 5.3 i förordning nr 44/2001. Den ort där den skadevållande händelsen inträffade ligger i Österrike, eftersom cykeln salufördes där, i den mening att den där ställdes till slutanvändarens förfogande genom en kommersiell försäljning.

14 Pantherwerke AG har bestritt att de österrikiska domstolarna är internationellt behöriga. Den ort där den skadevållande händelsen inträffade ligger enligt Pantherwerke AG i Tyskland. För det första tillverkades varan i Tyskland och för det andra sattes varan i omlopp i denna medlemsstat när den sändes från företagets säte.

15 Domstolen i första instans och överinstansen avvisade Andreas Kainz talan respektive överklagande med hänvisning till att de saknade internationell behörighet.

16 Efter det att Andreas Kainz hade väckt revisionstalan vid den hänskjutande domstolen fastställde denna att det var nödvändigt att klargöra innebörden av begreppet den ort där den skadevållande händelsen inträffade med avseende på skadeståndsansvar för produkter med säkerhetsbrister.

17 Oberster Gerichtshof beslutade under dessa omständigheter att vilandeförklara målet och att ställa följande tolkningsfrågor till domstolen:

”1) Ska formuleringen ”den ort där skadan inträffade eller kan inträffa” i artikel 5.3 i förordning … nr 44/2001, med avseende på skadeståndsansvar för produkter med säkerhetsbrister tolkas så, att

a) den ort där den skadevållande händelsen inträffade (’Handlungsort’) är den ort där tillverkaren har sitt säte,

b) den ort där den skadevållande händelsen inträffade (’Handlungsort’) är den ort där varan har satts i omlopp,

c) den ort där den skadevållande händelsen inträffade (’Handlungsort’) är den ort där användaren köpte varan?

2) Om fråga 1 b besvaras jakande:

a) Ska varan anses ha satts i omlopp när den har lämnat det tillverkningsled som tillverkaren igångsatt och tagits in i ett försäljningsled där den bjuds ut till allmänheten för användning eller konsumtion?

b) Ska varan anses ha satts i omlopp när den säljs till slutkonsumenten genom strukturerad försäljning?”

Prövning av tolkningsfrågorna

18 Den hänskjutande domstolen har ställt dessa frågor, vilka ska prövas tillsammans, för att få klarhet i hur, när en tillverkare hålls skadeståndsansvarig för en produkt med säkerhetsbrister, artikel 5.3 i förordning nr 44/2001 ska tolkas för att fastställa den ort där den skadevållande händelsen inträffade.

19 För att besvara denna fråga ska det för det första erinras om att bestämmelserna i förordning nr 44/2001 enligt fast rättspraxis ska tolkas självständigt och med hänsyn tagen till förordningens systematik och syften (se, bland annat, domen av den 16 juli 2009 i mål C-189/08, Zuid-Chemie, REG 2009, s. I-6917, punkt 17, och av den 3 oktober 2013 i mål C-170/12, Pinckney, punkt 23).

20 Därefter ska det preciseras att det förvisso framgår av skäl 7 i förordning nr 864/2007 att unionslagstiftaren har försökt säkerställa att förordning nr 44/2001, å ena sidan, och det materiella tillämpningsområdet för och bestämmelserna i förordning nr 864/2007, å andra sidan, överensstämmer. Av detta följer emellertid inte att bestämmelserna i förordning nr 44/2001 ska tolkas mot bakgrund av bestämmelserna i förordning nr 864/2007. Den eftersträvade överensstämmelsen kan under alla omständigheter inte läggas till grund för en tolkning av bestämmelserna i förordning nr 44/2001 som inte är förenlig med denna förordnings systematik och syften.

21 Det ska erinras om att det system för fördelning av allmän behörighet som finns i kapitel II i förordning nr 44/2001 grundar sig på den huvudregel i artikel 2.1 som innebär att talan mot personer som har hemvist i en medlemsstat ska väckas vid domstol i den staten, oavsett parternas nationalitet. Det är endast som undantag från denna huvudregel om behörighet för domstolar i svarandens hemviststat som kapitel II, avsnitt 2, i förordning nr 44/2001 innehåller ett antal regler om särskild behörighet, däribland den behörighetsregel som anges i artikel 5.3 i förordningen (dom av den 18 juli 2013 i mål C-147/12, ÖFAB, punkt 30 och där angiven rättspraxis).

22 Dessa regler om särskild behörighet ska tolkas restriktivt och får inte ge upphov till en tolkning som går utöver de fall som uttryckligen nämns i nämnda förordning (domen i det ovannämnda målet ÖFAB, punkt 31 och där angiven rättspraxis).

23 Enligt fast rättspraxis ska, när den ort där den omständighet som kan medföra ett skadeståndsansvar utanför avtalsförhållanden har inträffat och den ort där denna omständighet har orsakat skada inte sammanfaller, uttrycket ”den ort där skadan inträffade” i artikel 5.3 i förordning 44/2001 emellertid tolkas så, att det omfattar både orten där skadan uppkom och orten där den omständighet som orsakade skadan inträffade, så att käranden kan välja att väcka talan mot svaranden vid domstol på någon av dessa orter (se, bland annat, domarna i de ovannämnda målen Zuid-Chemie, punkt 23, och Pinckney, punkt 26).

24 Eftersom fastställandet av ett av dessa anknytningsmoment ska göra det möjligt att fastställa behörigheten för den domstol som objektivt är den mest lämpade att avgöra huruvida rekvisiten för svarandens ansvar är uppfyllda, kan talan enbart väckas vid domstolen på den ort där det relevanta anknytningsmomentet finns (se domen i det ovannämnda målet Pinckney, punkt 28 och där angiven rättspraxis).

25 Den hänskjutande domstolen önskar i det mål som pågår vid den endast få klarhet i hur den ort där den skadevållande händelsen inträffade ska fastställas.

26 Domstolen har i detta avseende tidigare fastställt att denna ort, när fråga är om en produkt med säkerhetsbrister, är den ort där den omständighet inträffade som medförde att själva produkten skadats (se, för ett liknande resonemang, domen i det ovannämnda målet Zuid-Chemie, punkt 27). I princip inträffar denna omständighet på den ort där den aktuella produkten tillverkas.

27 Med beaktande av att närheten till den ort där den omständighet som medförde att själva produkten skadades underlättar ett ändamålsenligt förfarande och därmed god rättskipning, bland annat genom möjligheten att samla bevisning där för att styrka vållandet, är det i överensstämmelse med det huvudsakliga skälet för den särskilda behörighet som föreskrivs i artikel 5.3 i förordning nr 44/2001, nämligen att ett särskilt nära samband föreligger mellan tvisten och den ort där skadan inträffade, att domstolarna inom vars domvärjo den ort där händelsen inträffade ligger ges behörighet (se, för ett liknande resonemang, domarna i de ovannämnda målen Zuid-Chemie, punkt 24, och Pinckney, punkt 27).

28 Att domstolen på den ort där den aktuella produkten tillverkades tilldelas behörighet svarar dessutom mot kravet på att behörighetsreglerna ska vara förutsebara, i den mån som såväl den svarande tillverkaren som den skadelidande käranden rimligen kan förutse att denna domstol är bäst lämpad att pröva en tvist som bland annat rör ett fastställande av att nämnda produkt är bristfällig.

29 Domstolen konstaterar följaktligen att när en tillverkare hålls skadeståndsansvarig för en produkt med säkerhetsbrister är orten där den skadevållande händelsen inträffade den ort där den aktuella produkten tillverkades.

30 Vad slutligen avser Andreas Kainz argument, att tolkningen av de särskilda behörighetsreglerna för talan om skadestånd utanför avtalsförhållanden inte bara ska ske med beaktande av intresset av god rättskipning utan även med beaktande av den skadelidandes intresse av att kunna väcka talan vid en domstol i den medlemsstat där vederbörande har hemvist, kan detta inte godtas.

31 Domstolen har inte bara tidigare fastställt att artikel 5.3 i förordning nr 44/2001 inte särskilt syftar till att erbjuda den svagare parten ett stärkt skydd (se, för ett liknande resonemang, dom av den 25 oktober 2012 i mål C-133/11, Folien Fischer och Fofitec, punkt 46). Det ska också noteras att den tolkning som förordats av Andreas Kainz, enligt vilken den ort där den skadevållande händelsen inträffade är den ort där den aktuella produkten överfördes till slutkonsumenten eller återförsäljaren, inte heller säkerställer att nämnda konsument kan väcka talan vid domstolarna på den ort där vederbörande har hemvist, då denna ort kan ligga någon annanstans eller till och med i ett annat land.

32 Under alla omständigheter är den omständigheten att det eventuellt är omöjligt att, med tillämpning av objektiva kriterier för tolkningen av artikel 5.3 i förordning nr 44/2001, fastställa att en domstol i den medlemsstat i vilken käranden har hemvist är behörig förenlig med den huvudregel som det erinras om i punkt 21 ovan som innebär att domstolarna där svaranden har hemvist är behöriga.

33 Med hänsyn till vad som anförts ovan ska de ställda frågorna besvaras enligt följande. Artikel 5.3 i förordning nr 44/2001 ska tolkas så, att när en tillverkare hålls skadeståndsansvarig för en produkt med säkerhetsbrister är orten där den skadevållande händelsen inträffade den ort där den aktuella produkten tillverkades.

Rättegångskostnader

34 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i målet vid den nationella domstolen utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den nationella domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (fjärde avdelningen) följande:

Artikel 5.3 i rådets förordning (EG) nr 44/2001 av den 22 december 2000 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område ska tolkas så, att när en tillverkare hålls skadeståndsansvarig för en produkt med säkerhetsbrister är orten där den skadevållande händelsen inträffade den ort där den aktuella produkten tillverkades.

Underskrifter